Opgesteld door: Claire Goriot (antwoordspecialist) en Sandra Beekhoven (Kennismakelaar Kennisrotonde)

Vraagsteller: directeur basisschool

Referentie: *Kennisrotonde. (2018). Hoe kan voor zaakvakken worden aangesloten bij de cognitieve capaciteiten van nieuwkomers in de bovenbouw van de basisschool, als zij het Nederlands nog leren?* (KR. 471) Den Haag: Kennisrotonde.

4 december 2018

Vraag

Hoe kan voor zaakvakken worden aangesloten bij de cognitieve capaciteiten van nieuwkomers in de bovenbouw van de basisschool, als zij het Nederlands niet goed beheersen?

Kort antwoord

Leerlingen die het Nederlands niet goed beheersen kunnen op verschillende manieren bij de reguliere zaakvaklessen betrokken worden. Voor de les kunnen de belangrijkste woorden geleerd worden. De leerkracht kan de uitleg in het Nederlands geven en de lesstof versimpelen en moeilijk lesmateriaal overslaan. Leerlingen kunnen antwoorden in het Engels of in hun moedertaal en dat antwoord naar het Nederlands vertalen.

Toelichting antwoord

Probleemstelling

Met enige regelmaat stromen er leerlingen het (basis)onderwijs binnen die nog geen Nederlands spreken. Uit een vergelijking tussen onderwijssystemen in Nederland, Duitsland, Zweden en Turkije blijkt dat anderstalige leerlingen in Zweden de grootste kans hebben om naar hogere niveaus van voortgezet onderwijs te gaan, omdat leerlingen in dat land betrokken worden bij de zaakvakken en tegelijkertijd Zweeds leren

(Crul, Keskiner, Schneider, Lelie, & Ghaeminia, 2016). In Nederland ontbreken goede lesmaterialen om anderstalige nieuwkomers te onderwijzen (Onderwijsraad, 2017), met uitzondering van het lesmateriaal dat de Landelijke Onderwijswerkgroep voor Asielzoekers en Nieuwkomers aanbiedt (LOWAN, z.j.). Leerlingen kunnen wel op verschillende manieren bij de reguliere zaakvaklessen betrokken worden.

Stapsgewijze instroom van anderstalige leerlingen

Wanneer anderstalige leerlingen het Nederlandse onderwijs binnenkomen is het van belang na te gaan of ze kunnen lezen, schrijven en rekenen en welke vakinhoudelijke kennis zij al hebben. De kennis die zij in hun moedertaal hebben dient als kapstok om nieuwe kennis op te doen (Hajer, 2016). Door anderstalige leerlingen vervolgens stapsgewijs bij de reguliere lessen te betrekken kunnen zij na verloop van tijd succesvol integreren in het reguliere onderwijs (Genesee, Lindholm-Leary, Saunders, & Christian, 2005). Ze kunnen bijvoorbeeld eerst 25% van de tijd meedoen met de meest toegankelijke activiteiten. In stappen wordt hun betrokkenheid vergroot. Uiteindelijk doen ze altijd mee aan de reguliere lessen, al dan niet met taalondersteuning en met een gedifferentieerd aanbod (Axelsson, 2015 in Hajer, 2016).

Leerlingen betrekken bij de zaakvakken

Omdat het onderwijzen van zaakvakken talig is, is het lastig leerlingen die het Nederlands niet beheersen hierbij te betrekken. Een mogelijke oplossing is om te zoeken naar niet-talig lesmateriaal, zoals een niet-talige rekenmethode (Onderwijsraad, 2017). Door de lesstof te versimpelen en/of moeilijk lesmateriaal over te slaan, kan de leerkracht de lesstof toegankelijker maken zonder dat het niveau achteruit gaat (Hajer, 2016). Het is beter dit niet te lang te doen, anders bestaat de kans dat leerlingen niet voldoende uitgedaagd worden (Hajer, 2016). Door de belangrijkste woorden uit een les vooraf te onderwijzen, vormen de woorden tijdens de les een minder grote barrière (Verhallen, 2016). Het gebruik van andere talen blijkt ook een effectieve strategie voor het leren van vakinhoudelijke kennis (Duarte, 2016). Als leerlingen bijvoorbeeld wel Engels spreken, kunnen zij ook in die taal antwoorden. Uit onderzoek blijkt dat leerlingen ook bij de zaakvakken betrokken kunnen worden door aan de hand van niet-talige opdrachten (zoals plaatjes) een antwoord in hun moedertaal te formuleren en dat naar het Nederlands te vertalen (Genesee et al., 2005). Ook coöperatieve werkvormen waarbij de leerkracht en leerling met elkaar interacteren blijken effectief te zijn voor de verwerving van zowel de taal als de inhoud (Doherty, Hilberg, Pinal, & Tharp, 2003; Genesee, et al., 2005; Gibbons, 2003). De leerkracht kan wel in het Nederlands uitleggen: als leerlingen het Nederlands nog niet kunnen gebruiken kunnen zij het vaak wel begrijpen (Hajer, 2016). Het gebruik van andere talen staat de ontwikkeling van het Nederlands niet in de weg (Hajer, 2016; Genesee et al., 2005).

Taalontwikkeling in de zaakvakken

Bij het leren van Nederlands is het belangrijk een onderscheid te maken tussen de dagelijkse taalvaardigheid en de schoolse taalvaardigheid. De schoolse taalvaardigheid heeft een positieve invloed op de (school)ontwikkeling van kinderen (Hajer, 2016). Uit onderzoek blijkt dat anderstalige leerlingen het lesprogramma doorgaans interessant vinden en dat het lesprogramma een rijke taalcontext biedt. Door anderstalige leerlingen mee te laten doen aan het reguliere lesprogramma wordt de schoolse taalvaardigheid gestimuleerd (Doherty et al., 2003; Gibbons, 2003). Als de leerkracht feedback geeft op de inhoud en op de correctheid van het taalgebruik en leerling stimuleert het antwoord te herformuleren, wordt de taalontwikkeling gestimuleerd (Doherty et al., 2003; Fermont,

2009; Gibbons, 2003; Hajer, 2016). Door hoge verwachtingen van leerlingen te hebben, het taalaanbod steeds iets moeilijker te maken en de leerlingen uit te dagen steeds beter en complexer Nederlands te formuleren, kan de Nederlandse taalontwikkeling gestimuleerd worden (Hajer, 2016; van den Bergh, Denessen, Hornstra, Voeten, & Holland, 2010).

De rol van de school en het lerarenteam

Het duurt meerdere jaren voordat leerlingen hun schoolse taalvaardigheden ontwikkeld hebben (Genesee et al., 2005; Hajer, 2015). Daarom is een meerjarig taalbeleid met een duidelijke visie op taalonderwijs en het bevorderen van de taalvaardigheid door integratie in de andere schoolvakken noodzakelijk (Onderwijsraad, 2017). Om optimale ondersteuning te bieden aan anderstalige leerlingen is het belangrijk dat leraren positief zijn over meertaligheid en eventuele vooroordelen loslaten, en dat ze toegang hebben tot kennis over tweedetaalverwerving en didactiek van tweedetaalverwerving (Hajer, 2016). Daarvoor kan samengewerkt worden met bijvoorbeeld de gemeente en andere scholen (Onderwijsraad, 2017).

Geraadpleegde bronnen

Berben, M. (2012). Een nieuw gezicht in je klas? 5 tips voor een vlotte integratie van anderstalige nieuwkomers. *Nieuwsbrief Taal & Onderwijs, september 2012.* Hyperlink

van den Bergh, L., Denessen, E., Hornstra, L., Voeten, M., & Holland, R. W. (2010). The implicit prejudiced attitudes of teachers: Relations to teacher expectations and the ethnic achievement gap. *American Educational Research Journal, 47*, 497-527. DOI: 10.3102/0002831209353594 Hyperlink

Crul, M., Keskiner, E., Schneider, J., Lelie, F., & Ghaeminia, S. (2016). No lost generation: Education for refugee children a comparasion between Sweden, Germany, the Netherlands, and Turky. *The integration of migrants and refugees. Florence: European University Institute.* Verkregen op 19 november 2018 van: hyperlink

Doherty, R.W., Hilberg, S., Pinal, A., & Tharp, R. G. (2003). Five Standards and student achievement. *NABE Journal of Research and Practice, 1,* 1-24. Hyperlink

Duarte, J. (2016) Translanguaging in mainstream education: a sociocultural approach.

International Journal of Bilingual Education and Bilingualism, advance online publication. DOI: 10.1080/13670050.2016.1231774

Fermont, R. (2009). Succesfactoren bij schakelklassen: Een onderzoek naar de groepen 3 en 4 in Den Haag (masterscriptie). Verkregen op 23 november 2018, van: hyperlink

Genesee, F., Lindholm-Leary, K., Saunders, W., & Christian, D. (2005). English language learners in U.S. schools: An overview of research findings. *Journal of Education for Students Placed at Risk, 10*, 363-385. DOI: 10.1207/s15327671espr1004_2 hyperlink

Gibbons, P. (2003). Mediating Language Learning: Teacher Interactions With ESL Students in a Content-Based Classroom. *TESOL QUARTERLY, 37*, 247-273. Hyperlink

Goedhard, R. (2018). Samenleren op een superdiverse school. Amsterdam: Uitgeverij SWP. Hyperlink (Inkijkexemplaar, eerste 20 pagina's).

Hajer, M. (2016). Onderwijs aan nieuwkomers organiseren - belangrijke inzichten en principes. In M. Lieskamp, J. van Loo & A. Schoemaker (eds.), Nieuwkomers op school. Onderwijs als startpunt voor een betere toekomst (19-25). Huizen: Uitgeverij Pica. Hyperlink

Hajer, M. (2016b). Zweden, gidsland in onderwijs aan nieuwkomers? In M. Lieskamp, J. van Loo & A. Schoemaker (eds.), Nieuwkomers op school. Onderwijs als startpunt voor een betere toekomst (39-41). Huizen: Uitgeverij Pica. Hyperlink

Onderwijsraad (2017). *Vluchtelingen en onderwijs: Naar een efficiëntere organisatie, betere toegankelijkheid en hogere kwaliteit.* Verkregen op 23 november 2018 van: hyperlink

Ramault, G., & Sterckx, M. (2016). De opvang van anderstalige nieuwkomers in een kleuterklas. Leuven: Centrum voor Taal en Onderwijs. Verkregen van: hyperlink

Sterckx, M. (2000). Hoe til je met 1 lucifer andere lucifers op? De opvang van anderstalige nieuwkomers in de beginperiode. *Vonk, 29*(4), 31-38. Hyperlink

Verhallen, M. (2016). Taalhulp in de eerste opvang. *De Wereld van het Jonge Kind, 16-19. Hyperlink*

Meer weten?

Ruimte voor nieuwe talenten

Onderwijssector

primair onderwijs

Trefwoorden

nieuwkomers, po, gelijke kansen, schoolloopbaan, tweedetaalverwerving, zaakvakken